

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ і ПРАУЛЕННЯ СІАУЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 83 (1202)

Серада, 16 кастрычніка 1957 года

Цана 40 кап.

ДА НОВЫХ ПЕРАМОГ

Апублікаваны ў друку Заклікі Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі Савецкага Саюза да саракавай гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Працікаваныя рады з хваляваннем чытаюць працікаваны нашай Радзімы, якая праз два тыдні будзе адзначаць сваё вялікае і светлае свята.

Рабочыя, калгаснікі, служачыя, моладзь краіны сацыялізма, а таксама проста і добрасумленныя людзі феі зямлі сустракаюць дзень нараджэння першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, створанай вялікім Леніным, дзяржавы, якая паклала пачатак новай эры ў гісторыі чалавецтва.

Да гэтай зямлянальнай даты чалавечы народ прыходзіць згуртаваным, як ніколі, вакол сваёй роднай Комуністычнай партыі і Урада, якія на працягу чатырох дзесяцігоддзяў вядуць савецкі народ ад перамогі да перамогі. Вось чаму Заклікі ЦК КПСС з'явіліся светлым адбіткам мар, волі і намаганняў народа. У Закліках гаворыцца:

— Пабудова сацыялізму ў СССР — галоўны вынік Кастрычніцкай рэвалюцыі. Слава рабочаму класу, калгаснаму сялянству, інтэлігенцыі Савецкага Саюза — будучым першай у свеце сацыялістычнай дзяржаве!

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя прынесьла роўнасць і свабоду ўсім народам былой царскай Расіі. У адзіную дружную сям'ю згуртавалі рускія, украінцы, беларусы, казакі, кіргізы, армяне і іншыя народы краіны. У вялікую шматнацыянальную сям'ю пазней былі прыняты літоўцы, латышы і эстонцы.

Савецкі народ са словамі братанія прынята звартаецца да працоўных Народнай Рэспублікі Албаніі, Венгерскай Народнай Рэспублікі, Демаркратычнай Рэспублікі В'етнам, Германскай Демаркратычнай Рэспублікі, Карэйскай Народна-Демаркратычнай Рэспублікі, Мангольскай Народнай Рэспублікі, Польскай Народнай Рэспублікі, Румынскай Народнай Рэспублікі, Чэхаславацкай Рэспублікі, Федэратыўнай Народнай Рэспублікі Югаславіі, да працоўных вялікага Кітая.

Працоўныя краін народнай дэмакратыі нахіляюцца ідуць па шляху сацыялізма. Яны дамагліся значных поспехаў у справе развіцця народнай гаспадаркі, сваіх нацыянальных культур, добрабыту.

Знешняя палітыка Савецкай дзяржавы — міралюбівая палітыка. Яна будзе на ўзвышэнні навае інтарэсаў усіх дзяржаў, незалежна ад іх грамадскага ладу. Цэнтральны Камітэт КПСС заклікае ўмацоўваць дружбу і супрацоўніцтва з народамі Англіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі.

— Няхай ныве ленінская знешняя палітыка Савецкага Саюза — палітыка міраўнасці і супрацоўніцтва з народамі Англіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі.

нага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, палітыка захавання і ўмацавання міру, развіцця знамянітых і культурных сувязей з усімі краінамі.

Увесь свет бачыць, як імперыялісты розных краін намагаюцца раздмухнуць полымь трэціх сусветнай вайны. Але савецкія людзі непахісна і пасядоўна змагаюцца за тое, каб на зямлі былі трывалы і працяглы мір. У Закліках Цэнтральнага Камітэта КПСС звартаецца да ўсіх тых, хто жадае міру на зямлі:

— Працоўныя ўсіх краін! Вайну можна і трэба прадухіліць! Усе на барацьбу супраць небяспечнай новай вайны, за мір і супрацоўніцтва паміж народамі!

— Народы свету! Змагайцеся за спарожненне ўзброенай і ўзброенай сілі! Паграбуйце неадкладна спыненне выпрабаванняў і забароны атамнай і вадароднай зброі! Вырываючы падпальчыну вайны!

Працоўныя нашай Радзімы ад усяго сэрца віталі мужную барацьбу гітэцкага народа супраць англійскіх і амерыканскіх каланізатараў. Цяпер усе сумленныя людзі сочаць за барацьбой народаў Арабскага Усходу, якія адстойваюць сваю нацыянальную незалежнасць. Народы каланіяльных і залежных краін змагаюцца супраць імперыялістычнага прыгнёту, скідаюць кайданы рабства.

Напярэдні слаўнай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі працоўныя нашай Радзімы рапартаўваюць роднай партыі аб сваіх поспехах на фабрыках, заводах, на калгасных фермах, у навукова-даследчых лабараторыях. Працяжжа-шафавальныя станкі, ракетаўныя самалёты «ТУ-104», будаўніцтва атамнага ледзюла, буйнейшыя ў свеце гідрэлектрастанцыі, якія мы зараз маем, — усё гэта — сведчанне творчага генія свабоднага чалавека, народжанага Кастрычнікам.

З кожным годам усё шырэй развіваецца сацыялістычная прамысловасць. Гэтым садзейнічаюць перш за ўсё, гістарычным раэніні XX з'езду КПСС, накіраваныя на далейшае развіццё цяжкай індустрыі, бо:

— Цяжкая прамысловасць — аснова далейшага ўздыму ўсёй народнай гаспадаркі, павышэння матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўня народа, умацавання магутнасці і бяспечнасці нашай Радзімы! Слава рабочнікам цяжкай індустрыі!

Па новым, магутным уздыме знаходзіцца сельская гаспадарка нашай краіны. Калгаснікі, работнікі МТС, сельская інтэлігенцыя не шкадуць сіл дзеля таго, каб дзяржава атрымлівала штогод дастатковую колькасць хлеба, ільну, бульбы, гародніны. Прадзіўны сельскай гаспадаркі змагаюцца за тое, каб у бліжэйшыя гады дагнаць Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці

малака, мяса і масла на душу насельніцтва.

Днямі ўвесь свет абляцела вестка: савецкія вучоныя стварылі і запустілі першы штучны спадарожнік Зямлі. За палётам спадарожніка з пачуццём гонару за савецкіх вучоных назіраюць вучоныя свету. І на гэты раз, як і заўсёды, Савецкі Саюз выступіў за тое, каб усе дасягненні навукі былі накіраваны на карысць чалавека.

За гады Савецкай улады змянілася аблічча Беларусі. З былой адсталай ўсёй Расіі яна ператварылася ў буйнейшую індустрыяльную рэспубліку. Сёння прадукцыя нашых заводаў і фабрык вядома далёка за межамі рэспублікі.

Квітнее калгаснае жыццё. Толькі за апошнія тры гады валавы збор збожжа ў Беларусі павялічыўся на 11 мільянаў пудоў, Грашовыя даходы калгаснаў узраслі ў 1956 годзе ў параўнанні з 1953 годам на 3,7 мільярда рублёў.

Край адвечных багнічаў — Палессе — усё ярчэй і ярчэй свеціцца электрычнымі агнямі. Каля двух год назад пачалося будаўніцтва буйнейшай у БССР Васілевіцкай ДРЭС. Яна забяспечыць таннай электраэнергіяй гарады і сёлы Палесся.

Расквітнела і культура беларускага народа. У кожным калгасе цяпер ёсць хата-бібліятэка або клуб, бібліятэка, мастацкая самадзейнасць стала сапраўды ўсенародным здыткам. Набачанага росквіту дасягнулі беларуская літаратура і мастацтва.

ЦК КПСС, клопаючыся аб далейшым магутным развіцці літаратуры і мастацтва нашай краіны, звартаецца:

— Дзеячы літаратуры і мастацтва! Памінаючы духоўныя багацці краіны! Змагайцеся за высокую ідэянасць і мастацкае майстэрства твораў! За цесную, непарывную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа!

Валікіх дасягненняў у прамысловасці, сельскай гаспадарцы, мастацтве і літаратуры наш народ дамогся дзякуючы клопату Комуністычнай партыі. Савецкія людзі ўпершыню ў гісторыі чалавецтва будуць новае, набачанае да гэтага часу грамадства. Працоўныя сацыялістычнай Радзімы, з'яўляючыся вядомымі членамі партыі, пярда крокчаш у светлае заўтра, у камуністычную будучыню. Сустракаючы сваё вялікае свята, яны гавораць на розных мовах:

— Няхай ныве Санэ Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — цвярданыя дружбы народаў нашай краіны, несарушальная апра міру ўсім свеце!

— Пад сцягам марксізма-ленінізма, пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі — уперад, да перамогі камунізма!

МАСТАКІ РЭСПУБЛІКІ — ДА 40-ГОДДЗЯ КАСТРЬЧНІКА. Плакат мастака Е. Тараса, які выпускае Белдзяржвыдавештва.

НА ПРАСТОР!

У маі мінулага года адвечоркам нам давялося ехаць з Насвіжа ў калгас імя Калініна. У кузаве на спецыяльна прыстасаваных лаўках сядзелі жанчыны і мужчыны. Дарога да калгаса надоегла — мінуў трыццаць ады на аўтамашыне. Яны звычайна ў дарозе, людзі разгаварыліся. Пачынала павольна цямнець. Сам-там на хутарах адзінока міцелі агенчыкі.

— Вось ты кажаш, — зварнуўся пажылы калгаснік да свайго суседа, — перасяляцца з хутара задумаў. — Яно-но надарна, але-ж... У шобэ хата, як звон, а маю веранду растрасеш, хіба ў разгінках пераносіць.

— І, крыху памаўчаўшы, запытаў: — А завошта будаваць дом? — А ці ты не чуў, што крэдыт дае калгас? — адказаў суседзінік.

— Як яно будзе цяпер, не ведаю, а вась за панскай Польшчай я браў крэдыт, як асядаў на хутары, дык апошняю кароўку з хлява вывелі, — нібы памаўчаючы сваё сумненне, закончыў пажылы калгаснік.

У словах адчуваўся нейкая ўстрывожанасць: як будавацца на новым месцы, за чый кошт. Ды і якая выгода будзе. А хутароў навокал многа. Калі ўздыдзец на ўзгорак і зірнеш на іх, то здаецца, нібы нейкі асілак рассяпаў хаціны ў беспарадку па полі. Шмат хто з хутаранцаў з болем у сэрцы ўспамінае, як польскія паны прымуоова праводзілі хутаранцаў, каб раз'еднаць людзей. Чалавек жыў адзінока, нібы воўк.

Шаабалал дарогі прамігнелі стройныя прысады, і машына спынілася. Шафэр вылез з кабіны і выгукнуў: — Хто ў Сноў, зладзець! Некалькі мінут мітусяны — і машына пайшла далей. Пасажыры хуценька раззыхіліся, і нам не давялося пазнаёміцца з тымі, хто вёў апракі ў кузаве аб селены хутароў.

Пад уражаннем такой гутаркі раніцай мы накіраваліся за вёску Сноў, на плядоўку, на якой павінен вырасіць новы пасёлак. На вялікай плошчы, пачынаючы ад школы-дзесцігодкі ў напрамку да хвосціска хутароў, расла кукуруза, ярка зелянелі бульбоўнік. Брыгадзір будаўнічай брыгады Канстанцін Вікенціевіч Курыла хадзіў па полі, час-ад-часу разгортваў скручаную ў трубочку паперу і пазіраў навокал. У яго руках быў план будучага пасёлка.

І шырокія вуліцы, абсаджаныя шматгадовымі ліпамі, і добрыя дамы з цэглы і блыкабетону, і стадыён, і духавыя органы будынак праўлення, і дзіцячы сад — усё гэта было толькі на паперы ў рысках ліній, квадратаў.

І вась летам — у гарачы час на лузе, калі дарага кожная хвіліна, закіпела праца на будаўнічай плядоўцы. Дзесяткі аўтамашыны, нагруджаных барвеннем, цэглай, шыферам, трубама, спышаліся сюды. Запахла свежай хвойай, як у бары. Завінілі пілы, застукалі сакеры.

Спырша заклалі падмурак праўлення калгаса. Калі яго пачалі мураваць, самы старэйшы будаўнік выняў з кішэні жменьку дробных грошай і сыпануў у кут, няхай — па народнай звычцы — будзе шчасце і багацце. У хуткім часе ў Сноў завіталі экскурсанты з другіх калгаснаў пацкавіцка, як ідзе будаўніцтва.

Старшыня калгаса Якаў Васілевіч

Паўлюк ПРАНУЗА

Аляксанкін узняўся на падмурак і, нібы з трыбуны, расказаў прысутным: — Мы маем моцную эканамічную базу. Наш гадавы даход 8 мільянаў рублёў. Праўленне калгаса выдаткавала на асяленне хутароў адзін мільён дзевяце тысяч рублёў. Каля шасцісот сем'яў раскідала па хутарах. Да кожнага дома не правядзеш ні электрычнасці, ні радыё. А якія страты прыносіць грамадскай гаспадарцы такая распыленасць? Вось і падчытце. Арыфметыка тут нягэтрая: ад цэнтра калгаса кожны хутаранін жыць амаль на адлегласці двух кілометраў. Колькі каштоўнага часу траціцца на хадзёбу. І далей. Ад кожнага хутара, як ад вакзала, сцэжкі-дарожкі ідуць. А колькі іх? А права калгасных пасеваў ітупшай і жы-велью. Прадэнтаў дзвядцят у аднаго неабраеш. Ды і людзі жыюць, як адчапенцы.

Ахотнік перасяляцца ў калгасны цэнтр было многа. У каго быў новы дом, той перавозіў яго, а ў каго пахілая хаціна, таму дамагатаў калгас будавацца на новае. Хутка ўзніклі хутары. Калгаснік Генадій Віктаравіч Бяляў быў надта здзіўлены, калі завітаў да свайго суседа на хутар, у якога быў месяц таму назад. Глядзіць і вачам не верыць: знік хутар, нібы яго вядоў змыла.

Але не драўляны дом вызначае воблік новага пасёлка. На вознаўня, пакуль яшчэ безьмянай вуліцы, абсаджанай шматгадовымі ліпамі, па абодва бакі ўзнялі прыгожыя цагляныя і шлікабетонныя асабікі. І цяжка сказаць, які з іх лепшы.

Заходзім да знешняй па ільну Станіслава Юльянаўны Курмы. Чатыры светлыя, прасторныя пакоі, чышчяны, фарбаваныя падлога, на вокнах прыгожыя фіранкі, у пакоях — добрая мэбля. Гаспадыня з радзісцю расказвае аб сваім жыцці.

— У адзін наш пакой магла-б умясціцца тая наша хата, што на хутары стаяла, — гаворыць з лёгкім гумарам знешняя і дадае: — Жыве на-гарадскому, як бачыце.

Аб жыцці на хутары расказвае нехавотна. Надакучыла такое жыццё. У Хоувое, вадзаль ад дарогі, на адзіноце стаяла хаціна. Шмат гадоў жыла ў ёй сям'я Станіслава Юльянаўны. Не жыццё было, а пакута. Хаціна хлаба, было і да хлаба, але да людзей пачынала, за культуры, на прастор. Да суседа з поўкілометра, дзясца

Братэрства, змацаванае крывёю

Есць у жыцці падзеі і факты, якія ніколі не аглядзіцца ў памяці народаў. 14 год назад, 12 кастрычніка 1943 года, ля вёскі Лёна Горакскага раёна Магілёўскай абласці ўпершыню ўступіла ў бой супраць фашысцкіх акупантаў першая польская дывізія імя Талзуша Кашчюшкі. Яна была сфарміравана польскімі патрыётамі на савецкай зямлі.

Далёка ад Цяпура да Віслы. Але польскія салдаты ідуць у бой поплеч са сваімі савецкімі таварышамі, ведаюць, што вызвалення савецкаму зямлю, яны набліжаюць дзень вызвалення Польшчы.

Дзень гістарычнай бітвы пад Леніна стаў днём нараджэння дэмакратычных узброеных сіл Польскай Народнай Рэспублікі і штогод адзначаецца як свята Войска Польскага.

З Горак у Леніна — большак. Паабалал дарогі, які акінучы вокам, перасціраюцца па лі, аправажаныя калаталівай рукоў хлаба-робаў, якія былі некалі сведкамі гарачых баў.

Пароглівы асенні дзень. Машыны з прадстаўнікамі Савецкай Арміі і Войска Польскага расціраюцца па дарозе лобнаў стужкай. Лёгкі ветрык калыха чырвона-белы флаг Польскай Народнай Рэспублікі, устаноўлены на машынах польскіх матэчылістаў — членаў Лігі сяброў салдата, якія зрабілі сяды паход.

да школы кілометры тры, ды і сама за свет на прапу хадзіла.

Але хутаранскі сум развеела калгаснае жыццё. Нека старшыня калгаса спытаў знешнюю і сказаў: — Калі жадаеце, Станіслава Юльянаўна, выдзілімі пляц у калгасным пасёлку, можаце будавацца. Досыць кілометры лічыць...

За тры месяцы па новым пляцы вырас цагляны дом. Калі знешняй прапанаваў крэдыт, яна адказада: — Какуль што сваіх грошай хапае. Я-ж толькі праміі атрымала сем тысяч рублёў. А на працэдні колькі грошай? Кожны прададзень — 12 рублёў.

Па-суседству пабудавалі сабе дамы калгаснікі Васіль Шчасны, Міхаіл Буян, калгасны аграном Міхаіл Іўкін. Больш еотні калгаснікаў перасяліліся з хутароў. Сельскім гарадком называюць свой пасёлак хлабароў. Тут жыць не скончана праца — за тры гады прадугледжана асціць усіх хутаран.

Прыгожа ў калгасным пасёлку восеню! Кастрычнік крануў пазалоты сады, малодыя ліпы ля дамоў, прынес новыя багатыя дары калгаснікам. А з правага боку ад пасёлка ўзвышаецца жыццелагодны гарадок — вядца капітальныя будынік пад бляхай і шыферам: то электрастанцыя, жыццелагодныя фермы, свой ільнозавод парвічнай апрацоўкі сыравіны (дарчы, першы ў Беларусі, пабудаваны па праекту Інстытута механізацыі Акадэміі сельскагаспадарчых навуц рэспублікі).

Вечарам тут ярка ўспыхваюць электрычныя агні. З ростам гаспадаркі распе патрэбнасць і ў электраэнергіі. У 1952 г. на патрэбу гаспадаркі хапала энергіі 30 кіловат, а цяпер, калі механізуецца працэдні работы ў калгасе, электрастанцыя, якая да 110 кіловат энергіі, не задавальняе ўсіх патрэб. Таму ад жыццелагоднага гарадка праз поплаў вярочаў слуху да высокавольнай лініі, да якой хутка падключыцца калгас імя Калініна...

Асенняя раіца. Ганя працяжваюцца хлабароў. Ужо не за два — тры кілометры ідуць яны на работу. Звонкімі зліччымі гадасімі напаяўняецца вуліца — то вучні ідуць у школу. А яна недалёка, побач. Вось задулімы дзевяцікласнік крыху спыніўся на ўскрайку вуліцы, зірнуў навокал і, стаўшы тварам да сонца, здакамуе:

— На прастор, на шырокі разлог Выхадзі, мой народ, грамадо... Можа, гэтыя словы народнага песняра Якуба Коласа ўзнаўдлі юнак перад урокам, а можа яны былі адбіткам уражання, што былая хутаране — гаспадары сваёго лёсу — вышлі на шырокі прастор калгаснага шчаслівага жыцця.

ПРАЦОЎНЫМІ поспехамі сустракае Савецкая Беларусь 40-годдзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Валікі дасягненні краіны ў прамысловасці, у сельскай гаспадарцы, у культуры.

У сённяшнім нумары мы змяшчаме старонку, прысвечаную Гомельскай вобласці. Тут, як і ўсюды ў краіне, за гады Савецкай улады адбылася велізарная ператварэнні. Вобласць славіцца многімі сваімі прадырствамі, багатымі арцельнымі гаспадаркамі, навукальнымі ўстановамі.

Гомельская зямля ўгадалава многа выдатных людзей, палітычных і грамадскіх дзеячоў, работнікаў навукі і культуры. Цалы атрад беларускіх пісьменнікаў дала краіне Гомельшчына. Тут нарадзіліся Іван Шамякін, Андрэй Макаёнак, Іван Мележ, Усевалад Краўчанка, Рамаан Сабалецкі, Вячаслаў Палескі, Мікола Гамолька і іншыя.

Акадэмік, вядомы вучоны, канструктар сельскагаспадарчых машын М. Мацэпура — сын каваля з вёскі Барбароў Нараўлянскага раёна.

Членам-карэспандэнтам Акадэміі навуц БССР з'яўляецца доктар хімічных навуц Паўлючэнка, які пачодзіць з вёскі Глухавічы Брагінскага раёна.

Расказвае народны артыст СССР Р. ШЫРМА

Галкоўскага — своеасабліва слепеным ваякаў «янока», і тыповыя рускія хорушы Шабаліна і Соліна, і вельмі цікавыя творы Украінскіх і польскіх кампазітараў. Увогуле аб усім, што было праспявана, адразу не раскажаш. Галоўнае — пры слуханні кожнага хору адчуваеш укладзеныя ў іх вялікія думкі мастака-дыржора, перад табою міжволі паўстаюць яркія музычныя вобразы нацыянальных герояў, карціны сацыяльнай барацьбы рускага і беларускага народаў за вызваленне з-пад памешчыцка-капіталістычнага прыгнёту.

У перапынку мы папрасілі Рыгора Раманавіча расказаць аб новым рэпертуары.

— Цяпер мы працуем над двума святочнымі праграмамі. Вось можаце з імі пазнаёміцца, — і мастакі кіраўнікі працягнуў нам два лісты з надрукаванымі на машыны назвамі хараваў п'ес. — Вы спытаеце, чаму менавіта дзве праграмы? Справа ў тым, што так прадугледжана ўмовамі Усеазаонага фестывалю тэатраў і музычных калектываў,

які праводзіцца ў гонар саракагоддзя Кастрычніка. У гэтым фестывалі прыме ўдзел і наша калела.

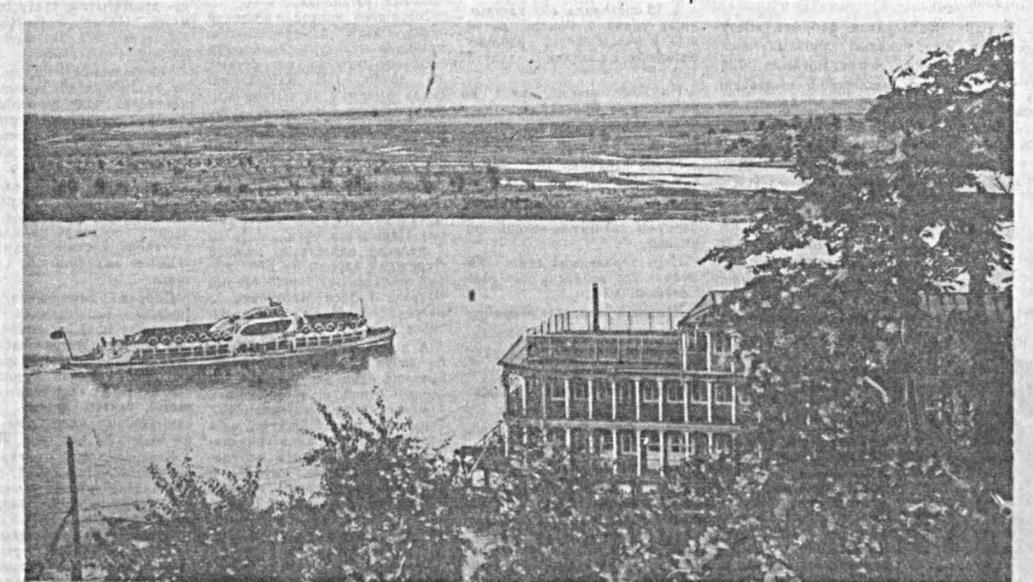
Далей Р. Шырма растлумачыў, чым уласна адрозніваюцца самі па сабе канцэртныя праграмы. Калі ў першай з іх прадстаўлены хоры беларускіх аўтараў і апрацоўкі народных песень, а таксама творы рускай і заходняй класікі, дык у другой праграме, апрач змяшаных нумараў, усё другое аддзяленне складаецца з буйных ваякаўна-сімфанічных твораў. Сюды ўключаны кантаты «Яныя дарогі» Ю. Семіянікі, «Сказ пра мядзведзіху» А. Багатырова і араторыя ў пяці частках «Калоднікі» А. Фяркоўскага. У далатак раззучваюцца яшчэ кантаты «Сорак год» М. Алладава і «За праўду станем» Я. Глебава, прасякнутыя ідэямі рэвалюцыйнай барацьбы за светлую будучыню чалавецтва.

— Дзе калела будзе выступаць у час святочных урачыстасцей? — Гэта калела будзе выступаць у час святочных урачыстасцей? — адказаў Р. Шырма. — Я думаю, нам прадзісты выступленне на святочным канцэрце. Магчыма, вылезем і на пераферыю, каб пазнаёміць з новай праграмай працоўных рэспублікі.

грамдскіх дзеячоў і дзеячоў культуры. Але галоўнае ў тым, што ўсе яны дзеці беларускага народа і выхаваныя Со-

вешкай улады і Комуністычнай партыі. На здымку: від на Сож з Гомельскага гарадскога парка. На пераднім плане —

плывучы піонерлагер воднікаў. На тым беразе — малады, нядаўна пасаджаны сад. Фото Ф. Васількова.

Янка СКРЫГАН

НА УКРАЇНЕ РОДНАЙ

ДАНБАС

Божны, каго-б вы ні сусцралі на Данбасе і запаталілі пра яго горад, з гонарам пачне расказаць і пра яго гісторыю, і пра яго знакамітыя мяшчыны, і пра шахты, і пра заводы. І абавязкова дадасць:

— О! Каб вы пабачылі, як тут людзі раней жылі! І нашы хатнікі, прыспяваныя аямлей, і нашы тэхніку, ад якой чалавек гінуў з натугі, і нашы заробкі — гэта было страшна. А цяпер у нас лепш як да!

Вы здзівіцеся ад такіх разважанняў, бо вы не заўважылі на першы погляд, чым жа можна захаляцца, калі ваша прычынае да лясцоў вобачыць тут шырочныя стэпы або голая, пераклікаюцца пады, зацягнутыя вечнай смутай у далечыні то ад спіцы, ні то ад дыму, што курцыцца з безліччых заводскіх труб. Аматыры малаўліччай прыроды вясла тут вельмі сумна на першы погляд! Што-ж, трубы—гэта, каляшце, індустрыяльнага аднака, і яны могуць сцвярджаць эканамічную магутнасць, але эстэтычным пацудзілі не краўцы. Што-ж, трыконы, падобныя на піраміды, што высцалі наўраў гэтах індустрыяльных цэнтраў і сваёй безліччю хавалюцца аж у смуге гарызонта,—грандыёзная рэч, але-ж гэта не ўпрыгожвае краявід. Але так можа здацца толькі на першы погляд, пакуль не пакажыцца за ўсім гэтым чалавек у яго любові і да гэтага горада, і да ландшафту, і да гісторыі, і да працы, і да бацькаўшчыны, і да ўсведамлення годнасці, што ён мужна, разуменны і свайго вольны вольны тун, на гэтай зямлі, будзе камунізм. І сапраўды, вельмі сора ахопіць вас адчуванне, што можа імяна вольны тун, на гэтым краіку савецкай зямлі, закладваюцца першыя падвалы камунізму. І вельмі сора вы пачынае ўсім захаляцца разам з чалавекам тутэйшых мяшчыні, і дзіўна з самага сабе—як-жа вы не заўважылі гэтага адрату.

Данбасцы вельмі любяць і сваю прафесію, і свой край, і сваю асцядасць. Імяна паказам свае гісторыі, сваё дасягненне, узнёўленай асцядасці і парадку жыцця і сусцеў нас Данбас раіцаю 19 верасня.

У Сталіна мы прыляцелі раней часу на цалую гадзіну па той прычыне, што самалёт не спыніўся на дароце, як гэта было заведзена на раскладу. «Зімы» і «Пабед» прыляцелі на аэрапорт у той час, калі мы пасля самалёта размялілі ногі на прывазальнай пляцоўцы. Гэты «канфуз» унёс яшчэ больш ажыўлена і неспарнальна. Прадстаўнікі абкома, аблвыканкома і іншых грамадскіх арганізацый, пажарна-ваўшчы, што не гаспадары сусцяжкі гасцей, а гасці гаспадароў, пабачылі нам за гэта «адпомшчыці». І «посмат» гэтага была сурова: толькі мы пачылі ўзліцця ў гасцінцы, як тая-ж «Зімы» і «Пабед» пахпапілі і павезлі нас хто ведае куды.

Загачка адзела навуку і культуры Сталінскага абкома І. Гурніка ўзяў нас у свае рукі па-гаспадарску. Ён не пытаўся, што мы хочам, а чаго не хочам глядзець, бо ведаў, што нам хацелася-б пабачыць усё. Ён паказаў нам Палац культуры гарнякоў у Ручэнкаўскім раёне з яго залаў, у якой вісіць лясцра на 300 лямпачак ваюю ў тры тоны, у гранях аздоб акой святло пераляцела, як у казцы. Аздоба завіта і пераляцела так дзіўна, што для таго, каб дастаць і перанясці папаваныя лямпачкі, патраба сунуць лясцру на дола — дзеля гэтага прыстаюваўшы спецыяльным лямпачкі. Паказаў нам бібліятэку, чытальню, пакой спорту, адпачынку, заняткаў гурткаў—да ўсёго гэтага сапраўды вельмі добра пацае душоюнае слова — Палац. Ён паказаў нам шахты, заводы, рабочыя пасёлкі, збудаваны на самаму апошнім слову тэхнікі тэлецентр. Недае за мастком машыны нашы цугам павярнулі ўлева і суняліся. Гурніка выдэле, жэстам рукі запрашаючы зрабіць тое-ж самае і нас.

— Я заехаў сюды знорок, каб лепш відаць,—сказаў ён.—Вачыце!—і паказаў рукою за рачулку.—Вось такая была некалі Юаўска. Так жылі некалі нашы шахцёры. Усё гэта цяпер мы разбураем, а на іх месцы будзем новыя дамы, пракаляем новыя вуліцы. Вось толькі ў гэтым месцы яшчэ крыху асталося, але сора зраўняем іх.

Працяг. Пачатак у нумары за 12 кастрычніка.

На першы час мы нічога не маглі разабраць. Удзікаючыся ў бяспадны нагромаджэнні некалі выкінутай пароды, месцячыся сярэд буйракаў, пазарастаных пустапелам, умітуць адін каля аднаго ліпійскага маленькіх, ледзь прыкметныя над зямлёю збудаванні ні то з дрэву, ні то з той-жа пароды, ні то з закуранай гліны, з бадай што пляскаватымі стрэхамі, папрыцкаванымі кавалкамі цэглы ці каменя, мабыць для таго, каб не разлізаў вецер, і з малюсенькімі шычылінамі вокан. Толькі добра ўгледзеўшыся, мы заўважылі, што гэта рэшткі колішняга шахцёрскага жылля. Пасля ўсяго таго, што мы бачылі лясцоль, нам стала пажка. Мы доўга маўчалі, кожны адчуўшы нейкі страшны боль.

Васіль Вітка парухнуў маўчанне. — Не ведаю, ці правільна мае думкі, але мне хочацца папрасіць, каб нейкі куточак з гэтага не нішчылі вы. Няхай ён астанецца як музей, як светка мінулага на пагляд будучаю накланенню. Такага нельга знішчаць або забываць, гэта вельмі памагае адчуваць нам нашу годнасць за сённяшні дзень.

— Ваша праўда,—згадзіўся Гурніка.— Вось такія мяшчыны і называліся ў нас сабачыўкамі, нахалаўкамі ды шапкахамі. Дарчы, у нашым разуменні «шапках» таксама ўжо не адлюстроўвае той рэчаіснасць...

Асцоль мы паехалі паглядзець на спробу ператварэння сумных, голых трыкоўнаў у сады. На адногах старога вяснянага трыкона, дзе выкавалы пласты пароды вытрыслыся і выпрацавалі ў сабе элементы культурных спалучэнняў, шахцёры панаскавалі дрэў. З тонкімі стваламі, яшчэ кудомы кронамі, яны, аднак, дужоць, пускюць карніне, і калі іх пачынае прабівацца трава. А край гэтай гары вельмі ўзніўлена пачынае нагадваць лясцо; за яго галлямі нават не відаць хат на судзейнай вуліцы. Угары, праўда, яшчэ пуста, але відаць, як пасадкі дабалаюцца ўсё больш і забіраюцца ўсё вышэй і вышэй.

— Калі вонят «удасца»—будзем мець свае паркі замест лясных, непрывабных нагромаджэнняў пароды,—кажа Гурніка. А найбольш нас здзіўля гісторыя Універсітэцкай вуліцы. Працяжваючы па ёй, угледзеўшыся ў найбольш велічыні і сапраўды грунтоўна і самавіта пастаўлены будыны, мы зварнулі ўвагу, што вуліцу Гурніка называе Універсітэцкай.

— А хіба ў вас ёсць універсітэт? — запыталіся мы.

— Нама яшчэ, але будзе,—упэўнена адказаў ён.—Мы знорок ансамблем размясцілі тут нашы інстытуты, лабараторыі, усё вышэйшыя навучыльныя ўстанова і назвалі вуліцу Універсітэцкай. Гэта значыць, што мы просім, каб у нас заснавалі ўніверсітэт. І мы ўзніўлены, што так яно і будзе. Бо як-жа можа быць Універсітэцкай вуліца без універсітэта...

Умешка ў Гурнікі была хітравата, але вельмі харошая. Так могуць усміхацца людзі, якія любяць і свой народ, і сваю работу, і сваю гаспадарку, і свой край. За дзень мы натаміліся страшэнна, але гэта будзе нейкая лёгкая, прыемная стома. Адчуванне такое было можа нават таму, што нас чакала яшчэ адна вельмі важная падзея: вечарова ўжы, і неўзабаве мы павінны былі пайсці ў абласную бібліятэку імя Крукаўскай для сусцяжкі ў ае залі з гаспадаркамі гэтага слаўнага горада — з насельніцтвам сталіцы Данбаса.

МАШЫНЫ ІДУЦЬ У ГОРЛАУКУ
Ад Сталіна да Горлаўкі дарога ескрозь ідзе хоць па маладых, але густых прысадах. Мы маглі-б любавачца навоколлем, але густы зарасні акцый пакідаў для вольнага гледзець і сцяжкі асфальту, якая то вывадалася, то ляжала перад намі проста, як лінейка. Ды зрэшты мы не былі і настроены назіральна. Нас больш трымаў у сабе ўражанні ўчарашняга і сённяшняга дня.

Нам успаміналіся ўчарашняга наша трыгопа перад тым, як пайсці на вечар сусцяжкі з грамадскаю горада. Да гэтага мы былі ў складзе дэлегацыі толькі членамі яе і не адчуваў асаблівай адказнасці за брыгаду, цалкам пакладваючы на кіраўніка яе Пятруся Броўку. Цяпер-жа мы сталі самастойнай аўдыякчай, і натуральна, нам было не ўсё роўна, як выкажым мы ўскладзены на нас задчыні. Нам хацелася, каб наша прадстаўніцтва было тут, як кажуць, на самым высокім узроўні. Мы ўчора вельмі хваліліся, бо гэта была першая наша самастойная мі-

сія ў праграме беларускага тыдня на Украіне. І таму натуральна, што мы ўспаміналі ўсе дэ драбніцы.

На знаёмства з намі прыйшла так многа народу, што зала не ўмяшчала яго. Нас пільна віталі прадстаўнікі розных арганізацый горада. Вершы нашы разумелі, прасілі чытаць усё больш і больш. Толькі пасля ўжо, выходзячы з залы, мы заўважылі ў кутку сцяны столік з апаратурай і вынітасты чорныя жылкі прадавоў на падлозе—аказвацца, увесь наш вечар запісалі на плёнку.

Можа ад хвалювання, нам здалося, што ўвесь гэты вечар праляцеў, як адна хвіліна. Нават было пажка ўспамінаць дэталі, і мы дапаўнялі адін аднаго, кожны ўспамінаючы тое, што найбольш асталося ў яго ўражанні. Вяспрэчным для ўсёх было адно—што ад карбаных баяк зала проста гудзела. Усё было вельмі добра, шчыра, прыемна. Для вызначэння нашых адчуванняў, мабыць, не было лепшага слова, як дружба, якое стала сімвалам аднасі ўсёх нашых народаў.

Учора на вечары намешціўся як-бы сталі профіль нашай работы па праграме тыдня. Вечар адкрывае нехта з прадстаўнікоў мясцовых арганізацый. Як брыгадзір гаспадарскай брыгады пісьменнікаў-украінцаў, Антон Хіжняк робіць уступнае слова—трошкі пра літаратуру, трохкі для таго, каб пазнаёміць прысутных з тымі, хто да іх прыхаў. Мы ўжо высветлілі, што Антон Хіжняк вельмі добра ўмее гэта рабіць: ён умее сказаць сваё слова неспарна, з уласнай яму манерай лёгкага гумару, імяна па-ўкраінску весела і пачатком непрымуова. Пасля яго гаровор ідзе маленькае слова прывітання ад нашай беларускай дэлегацыі. А пасля пачынаецца ўжо сапраўднае знаёмства: і беларускі і ўкраінскія таварышы чытаюць свае творы.

(Заканчыне будзе.)

Эўджэн ФРУНЗЕ

СЭРЦА

Схіліцеся, прыльніце да зямлі: Там б'ецца сэрца вольна-героя. Хто-ж запаліў той воінен над зямлёю, Што разгарэўся зоркаю ўдалі?

Гэта прости хлопеч быў, Сэрца ён жыццё любіў.

Вечар. Песню хтосьці заспяваў, Рэптам стаў ціха ў даліне. Сэрца, аджажы ты мне, дзятчыне, Як ён, любі, ў бітве выглядаў?

Быў прыгожы і высокі, Хлопеч стройм чорнавокі.

Вечер ціха гутарыць з ліствою, Песню цягне доўгую сваю. Сэрца, пагугор яшчэ са мною, Чым ён быў паранены ў бою?

Ніколі не забыць

Мне тых хвілін ніколі не забыць. Палава сэрца радасцю блэжмае. Да вас, сябры, прыйшоў я пагасціць. Курнаўтай бой пачуў на «Спаскай» вежы.

Убачыў стожкі першы раз агнёў, Масква! Дзе ёсць яшчэ падобны горад! Нібыта феі з казачных часоў Па ўсёй зямлі рассяпалі тут зоры.

Нібы з паходу віцязі прыйшлі І кубкі залатыя ўзнямоць За славу рускай, дарогай зямлі. За тых зоры, што над імі ззяюць.

За славу тых, хто сорак год назад Ішоў праз бурю, вогненныя вярсты, Хто мір прынес з чырвоных барыкад Усёй зямлі, усім братам і сёбрам.

Быў час спакойнай восні. Сады Пажоўклям лісьцем свежэй усцілалі.

Калі запалілася першая зорка

Калі ўзляцела зорка ўвесь І ўспыхнуў кліч: «Таварышы!»— Імкнілі прагна да Масквы Маёй краіны мары.

Пачуў ля зоркі агнявой І гукі песні новай— І распянаў у песні той І нашых песень словы.

Калі прыйшоў сябром час з чырвонай зоркай волі, Той дзень, што разняволю нас, Мне не забыць ніколі.

Нямала пройдзена шляхоў Пад зоркай палымнай—

Мастакі РЭСПУБЛІКІ—ДА 40-ГОДДЗЯ КАСТРЫЧНІКА. Карціна В. Цюры «Паўстанне рыбакоў на возеры Нерач».

СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ МАСТАЦТВА

Вобразы, народжаныя рэвалюцыяй

Маладая прафесіянальная музыка Беларусі, развіваючыся ў атмасферы цеснай дружбы і ўзаемадапамогі з іншымі нацыянальнымі культурамі нашай вайлікай Радзімы, дасягнула за гады Савецкай улады сапраўды вялікіх поспехаў.

Глыбокая сувязь з жыццём, з тэмамі і вобразамі сучаснасці абумовіла яе рэалістычны напрамак і вялікае грамадскае

значэнне. Яшчэ ля вытокаў прафесіянальнага музычнага мастацтва старэйшы кампазітар і фалькларыст М. Чуркін стварыў першую савецкую нацыянальную оперу «Вызваленая праца»—на тэму аб рэвалюцыйнай барацьбе рабочага класа ў дні Вялікага Кастрычніка.

Стварэнне ў 1926 годзе на матэрыялах беларускай народнай песні будынага твора на рэвалюцыйную тэму сведчыла аб трывалай сувязі кампазітара з жыццём.

У тых-ж гады кампазітар І. Цікоцкі напісаў вальса-сімфанічную паэму «Буравесіка» (па твору М. Горькага), якая таксама ўвайшла ў нацыянальную музыку як твор на рэвалюцыйную тэму.

Выбар «Песні пра Буравесіка» для паэмы—зусім не выпадковы ў творчасці кампазітара. У дні Вялікага Кастрычніка і асабліва ў гады грамадзянскай вайны яго горада хваліла лес рэвалюцыі, пятаны новага свету, які нараджаўся ў грэзных класавых балях. Гэта тым больш натуральна, што аўтар быў актыўным барацьбітом за маладую Савецкую рэспубліку. Таму, як перадавае мастак, ён не мог не адгукнуцца на падзеі эпохі і не выказаць з прагрэсіўных пазіцыяў свае адносіны да рэчаіснасці.

У сваім творы І. Цікоцкі прадагнае развіццё традыцый рускай сімфанічнай музыкі, яе высокую ідэйнасць і рэалістычныя прынцыпы. Многія старонкі паэмы асвятляю героіка-рамантычным духам кастрычніцкіх падзей і грамадзянскай вайны.

Не малую ролю ў сцвяржэнні рэвалюцыйнай тэмы ў беларускай музыцы адыгралі песні «Валалі» і «Рабочы палац» А. Туранкова і хоры «Не плачце над трупаў», «Памяці герояў» і «Песня барацьбы» М. Ананава. Яны былі выданыя яшчэ ў пачатку 20-х гадоў і выконваліся не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

Творы старэйшых беларускіх кампазітараў—М. Чуркіна, І. Цікоцкага, А. Туранкова і М. Ананава—сведчылі, што ішч ў пачатку свайго развіцця беларуская савецкая музыка ўнімала актуальныя тэмы сучаснасці, адлюстроўваючы настрой рэвалюцыйнай эпохі.

Адным з найбольш яркіх і хвалюючых твораў музыкі ў сярэдзіне 30-х гадоў з'явілася опера «Міхась Падгорнага» І. Цікоцкага. Адлюстроўваючы падзеі рэвалюцыйнай барацьбы, што разгарнуліся ў дні Вялікага Кастрычніка, кампазітар стварае пераканальную сваёй суровай праўдай оперу аб рэдзых людзях беларускай вёскі.

Працягам «Міхасы Падгорнага» можа служыць опера «У пунчах Палесся» А. Багатырова. Калі Міхась пад уплывам камуніста Анішчука прыходзіць да рэвалюцыйнага асноўнага героічнага вобраза оперы А. Багатырова Тарас—агтыўны барацьбіт за ўладу Саветаў у суровай галы грамадзянскай вайны.

Беларуская опера, працягваючы лепшыя традыцыі рускай класікі з яе героіка-патрыятычнымі вобразамі Івана Сусанава

і князя Ігара, настойліва ішла да стварэння вобразаў сучаснасці, героюў нашага часу, адданых да канца сваёй Радзіме, народу, Комуністычнай партыі.

Сярод твораў беларускай музыкі, прысвечаных Вялікаму Кастрычніку, дастойнае месца зоймуць кантаты «40 год» М. Алдава, «Слава» В. Залатарова і «Ясныя дарогі» Ю. Семянкі. Як і беларускія оперы, яны ўзнікаюць вобразы глыбока нацыянальныя і блізка пацудзілі і настроям савецкіх людзей.

У трох раздзелах кантаты «40 год» М. Алдава даецца хвалюючае апавяданне аб гістарычным лесе Беларусі, народа, які прыгатаваў да рэвалюцыі і зававаў у Кастрычніку ішчэ і сваё болю. Музыка кантаты рэалістычна асвятляе і ярка нацыянальна па каларыту. Кампазітар умела развівае характэрныя паўкі, працяжваючы глыбока веданне нацыянальнага стылю. Цэнтральная частка кантаты «Вялікі Кастрычнік» насычана нацыянальнай драматычнай музыкай і ўзнікаю героічныя вобразы людзей, якія змагаюцца за рэвалюцыю. У апошняй частцы—«Слава партыі»—ўспадэўца радаснае жыццё савецкіх людзей, якія адсталі ў жорсткіх баях шчаслівае, цудоўнае жыццё.

Кантата «Ясныя дарогі» маладога кампазітара Ю. Семянкі радзе мелодычнай асвятляе і шчырасцю. Свежыя, арыгнальны інтанацыі праўдыва ўзвасаюць вобразы старога дарэвалюцыйнага Беларусі, барацьбы народа ў кастрычніцкія дні і радасць перамогі ў наш час.

Тэма рэвалюцыі ў беларускай музыцы тэсна звязана з вобразам вялікага Леніна. Не выпадкова таму ў оперы «Міхась Падгорнага» І. Цікоцкага галоўны герой Міхась расказвае народу аб Леніне, аб вялікіх ленінскіх ідэях, што асвятлялі шлях да рэвалюцыі. Пры гэтым нельга не прыгадаць яркі твор М. Алдава—сімфанічную паэму «Майцея да смерці», прысвечаную вобразу Леніна, яго барацьбе ў дні Вялікага Кастрычніцкай рэвалюцыі.

У апошні час беларускія кампазітары ўсё часцей звяртаюцца да тэмы Кастрычніцкай рэвалюцыі і вобраза Леніна. Сярод іх можна назваць балеты Е. Дзягцярыка «Пяць дзён і пяць начэй», «Хто-б ні быў ты», І. Кузняцова «Аб чым марыў наш Ленін» і песні і хоры М. Алдава, Л. Абе-лівіча, Ю. Семянкі, Г. Вагнера і іншых. Аднак наперадзе непахаты край работ над творами аб вялікім Леніне і Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Нахатнючы ўказанні партыі, якія асвятляюць шырокія шляхі развіцця і росквіту сацыялістычнай культуры, япамогучь беларускім кампазітарам стварыць поўнапаўнажныя творы. І хочацца верыць, што, глыбока вывучаючы жыццё і ўдасканалючы сваё рэалістычнае майстэрства, беларускія кампазітары напішучь новыя оперы, кантаты, сімфоніі, песні, у якіх ярка будучь узнёўлены вобразы Вялікага Кастрычніка і Леніна.

Б. СМОЛЬСКІ.

На розным узроўні

Ужо ў першым апавяданні новага зборніка Івана Мележа адбылася адна рыса, уласцівае амаль усім уключаным у кніжку творам. Рыса гэта — яснасць думкі, якая вызначае выразнасць адлюстравання. Калі працягвае апавяданне «На скаржыванні», адразу становіцца відавочнай яго асноўная думка. Думка гэта закладваецца ў трынозе маці за сына, якая яна хацела бачыць патрэбным і важным на зямлі чалавекам. І ў той жа радзіцы, калі яна пераконана, што сын імяна такім і вырас. Заслуга аўтара не толькі ў выразнасці ідэйнай задумкі, але і ў тым, што гэта задумка не стаіць дзесяці над апавяданнем, а арганічна жыве ў яго мастацкім матэрыяле. Героіня апавядання, старая Андрэйка, «... маленькая, з храшчавымі вясом, абліччым сонцам, у прасяняк суконнай жакеты і кіравых ботак...», так псіхалогічна праўдыва і лагічна раскрывае, што не застаецца ніякага сумнення ў рэальнасці яе існавання. І яшчэ адна рыса вобачы ў гэтай наведзе. Гэта ўменне аўтара ствараць тры тонкія мастацкія дэталі, якія нагадваюць змест і робяць яго больш эмацыянальным. Старая Андрэйка бачыць на бульвары маладую, ядлаўна пасалжанаю ліну. «Драва стала яшчэ шчырдэ ў гарадскай глебе, і — заўважыла жанчына — было з розных бакоў прывязана да тратура драм...» Шпемнік больш нічога не гаворыць і не тлумачыць, але пажка не заўважыць той падтэкст, які ствараецца асцяжкі: гэта дрва нагадвае Андрэйку сына, і тое, што яно трывала прывязана нейкімі абластальнымі рукамі, што яно патрэбна і абарэжана тут, радзе сэрца маці, дае ёй новую ўпэўненасць.

Часта абвінавачваюць пісьменнікаў у тым, што ў іх апавяданнях няма развіцця вобраза, няма яго эвалюцыі. Бадай, абвінавачванне гэта не вельмі правернае. Бо апавяданне — малаа літаратурная форма, і не заўсёды тут магчыма стварыць гісторыю вобраза, адлюстравачь шляхі яго фармавання. Таму для апавядання важна не столькі гісторыя складання таго ці іншага вобраза, колькі яго поўнае і глыбокае раскрыццё. А ў жыцці кожнага чалавека выпадваюць такія моманты, калі найбольш выразна працяжыцца ўся яго сапраўдная сутнасць. Задача пісьменніка падгледзець у жыцці свайго героя імяна такі момант, такую сітуацыю. З гэтай задчай пастахона справіўся Іван Мележ у апавяданні «У гарах дажджы», герой якога, звычайны флегматык і цяпльшч, раскрывае, ешчэ толькі тады, калі прыходзіць вялікае выпрабаванне. Небяспэка і рызыка зусім не адраў арылі найдальчэйша салдата Макоўчыка героем. Яму прыйшлося змагацца з сабой, пераадолювачь страх, перааручыць, зусім натуральна ў становішчы чалавека, які не ўмее плаваць і разам з тым усведамляе, што яму даведзена кіруцца ў вяр. І самая праўдывае рыса ў раскрыцці гэтага вобраза — тое, што чалавек канчаткова перамог свой страх не таму, што баўдэс адкажасці перад начальствам, або вельмі хацелі стаць героем, а таму, што адуў непераадолены жал да каця, якая ён пайшоў на пагібель. «У краіжні Арда быў страх безвыходнасці... апошні распачыні кліч дапамагачы. Кліч жыццё істоты, што можа загінуць, што быццэ «смерці...» І гэтага іррацыя не вытрымала сэрца чалавека. Больш не раздумваючы, ён увайшоў у імкнівы паток ракі і пайшоў на дапамогу. Зрабіўшы свой

подзвіг, які, дарчы сказаць, зусім не аздаецца яму подзвігам, Макоўчык першыя хвіліны ўраўнава і радасна размаўлае з кацінем, і ў гэтай размове, у яго смеху і радасці — ясная, самааданная душа чалавека, яго сапраўднае сутнасць.

Старая і вечна новая маральна-этычная праблема пакладзена ў аснову апавядання «Спатканне за горадам», канфіліт якога звязаны з рознымі адносінамі да абавязку, каханя і вернасці. Герой апавядання — чалавек, які «...амаль ніколі не адумваўся глыбока... длічы, што людзі часта нячэсны ад таго, што загадваюць на ўсё жыццё, тады як праба жыць тым, што ёсць...» Трывала засвоўшы нескладаную філасофію, якая выцяжыцца ў тым, што «...жыццё існуе для радасці...» і што праба браць гэту радасць для сабе, не лічычы ні з чым, ён так і ідзе па жыццю, шчаслівы, светы, дасягае вялікіх поспехаў, зрываючы на шляху кветкі. Адна з такіх «кветак» і была для яго Оля, маладзенькая, савольная і як быццам не вельмі глыбокадумная дзятчына. Імяна така, без сур'ёзных размоў і запалітых вачэй, патрэбна была Леаніду, каб адначыць ад прозы сямейных будняў. Вобраз Олі носіцца і ў апавяданні некалькіх службовых характараў, ён патрэбны нібы для раскрыцця героя, для параўнання з ім. Оля працягае побач з Леанідам, напісаным спакойным, роўным фарбам. Гэта мастацкая неўразумнасць вобразаў-антыподаў прытулае вастрыню канфілікту апавядання.

Кожнаму аўтару знаёма пачуццё нейкай асаблівай зацікаўленасці да свайго матэрыялу. Але ніколі не праба забываць той ісціны, што памяць мастака павінна мець не столькі збіральную, колькі выбіраль-

ную функцыю. Нажал, такой патрабаваўнасці да сабе ішчы раз не хапае Івану Мележу. І некаторыя творы яго траціць мастацкую якасцьнасць. Больш за ўсё гэты недахоп адыбёс на цыкле навед «Дом пад сонцам». У гэтай рэчы пісьменнік, відавочна, захатіўшыся арыгнальнасцю задумкі, прыягнуў побач з цікавым і выразным многа неапрацаваным і зусім не ўвабалега ў вобразам матэрыялам. Парасткі жыцця, патрабага і каштоўнага патануў ў аднастайнай і сумнай літаратурчыне. З вялікім пачуццём і шчыльнай, нават з нейкай добрадзуннай таварыскай іроніяй намаляваны вобраз пата Дуброўскага, удала, прыкметна фігура шаўна Загорскага — гэтыя вобразы крўдна губляюцца сярэд непатрэбнай д

СІЛА ЖЫЦЦЯ

АПАВЯДАННЕ

Дзмітры ОСІН

ТЭЛЕПЕРАДАЧА НАСУСТРАЧ ВЯЛІКАМУ КАСТРЫЧНІКУ

Творчы вечар Ул. Алоўнікава

Напэўна, многія ўжо заўважылі, што ў нашых радыёперадачах і нават у газетных нарысах, прысвечаных дзеянню культуры, — арыстам, кампазітарам, мастакам (ды і не толькі ім), — апаваданне абавязкова пачынаецца з успамінаў аб маленстве героя, а яго творчую дзейнасць імкніцца паказаць, хоць і ў сціслай форме, але абавязкова з усіх бакоў. Гэта ўжо стала схемай, ператварылася ў шаблон.

Таму мы былі вельмі ўрадаваны, што музычная рэдакцыя Мінскага тэлецэнтра, арганізаваная ў мінулы суботы творчы вечар беларускага кампазітара Ул. Алоўнікава, пайшла па іншаму шляху, не паўтараючы старых памылак сваіх папярэднікаў. У чым-жа заключаецца гэтае новае пачынанне? Увесь сінарыс перадачы пра Алоўнікава пабудаваны ў такім плане, каб найбольш шырока раскрыць асновы яго творчасці, асабліва тэма перадачы ў чым-жа заключаецца гэтае новае пачынанне? Увесь сінарыс перадачы пра Алоўнікава пабудаваны ў такім плане, каб найбольш шырока раскрыць асновы яго творчасці, асабліва тэма перадачы ў чым-жа заключаецца гэтае новае пачынанне?

дзіную — з вялікім настроем і прыўзнятай душой. Перад тым як арыст В. Глушак выказаў палюбленую «Песню пра Заслонава», па тэлебачанню выступіў аўтар тэкста А. Астрычка і каротка расказаў, а ў доўгага газетнага верша, апублікаванага ў «Звязь», нарадзіўся лакалітны вакальны твор.

Асабліва цікава і шыра гаварыў на вечары сам Ул. Алоўнікаў. Гэта быў расказ аб гісторыі стварэння ў супрацоўніцтве з А. Русаком партызанскай песні-успаміна «Лясной песні», у словах і мелодыі якой столькі сапраўднага глыбокага пачуцця і залужнасці. Пры выкананні «Лясной песні» вакальнай групай ансамбля БВА ў перадачы быў удала ўмцаваны асобны кадры з партызанскай кінохронікі.

Увогуле трэба сказаць, што афармленне ўсяго цыкла гераічных песень, прасякнутых любоўю да Радзімы і нявольнага ворагаў, было па-рэжысёрска добра прадумана. Гэты цыкл завяршыў песняй пра маракі атрада марской яхты Івана Сіку, якую выканаў арыст Л. Бражнік. У перадачы можна было пачуць і мірава стваральнай працы беларускага народа, ад пераўтварэння Палесся. Усе гэтыя творчы пазедак кампазітара разам з пэтам А. Русаком на рэспубліку ў пошуках новых мелодый, новых тэм і вообразаў. Імяна дзякуючы падарожжю па роднаму краю ў Алоўнікава выявілася мноства музычных матэрыялаў для выдатных песень і хораў выйшліся песні «Гэта з-пад пера кампазітара. І сэрп іх такіх, як «Край Палесся», «Прыляцелі гусі», «Па-над лесам, па-над борами», «Вечар ясным». Дзве апошнія лірычныя песні аб светлым каханні і радасці дзявоцтва шчасця прачулі ў выкананні спявачкі Л. Лякоўкі. У заключэнне тэлебачання пазнаміліся з надаўна створалі песняй «Вартаны».

Ад усёй перадачы павялае навізнай і жывасцю ў падачы матэрыялу, хоць фінал з пажаданнем Алоўнікава поспеху ў рабоце можа паказацца некалькі стандартным. Але ўвогуле творчы вечар беларускага кампазітара пакаілае радаснае ўражанне.

Г. ЗАГАРОДНІ.

Споўнілася роўна сто год, а Сергій не заўважыў. Раней, калісьці, ён думаў: «Пражыву гадоў дзевяць, і ўся сотня, лічы, будзе!»

А зараз зусім аблытаўся: «Ші то ў верасні, на Сергія, сто год будзе: ці то ў мінулы востень споўнілася?»

Інакш, раставілі дні: размотваўся клубок яго жыцця. І калі аднавіліся дапытваліся: «Ші хутка табе ўжо сто стукне, дзед?» — «Сергій, а аспірогай, па-старэй ўсімкі ачытаючы аднымі вуснамі, абзавяўся:

— Стукнула ўжо! Даўно стукнула... і забываўся нават, каго!

Потым спалохнуўся, адкрываў цукровыя-белы, з рафінаваным адлівам сніваў грабленне невычыйна маладых зубоў і глыбока ўздыхаў:

— Дрэнны справы мае, сынікі...
— Ды чаго дрэнна?
— Час сілу адбірае. Дыхаць цяжка. Сэрца, адчуваю, заходзіцца.

Сяляне адзіны на аднаго пазіралі.
— А ці была ў цябе сіла, Сергій?
— Ой, была, сынікі! Была сіла. — Сергій жывае, прыўзнятае, распрамляе спіну, пачынае. Вочы блішчэць; ён выпрае іх падолам чыстай, незанонанай кашулі.

Слабы толькі на слязу я стаў. А сіла ў мяне была! Падковы колісы ў кузіні на заклаў дамаў... як абараніў! Каваль Прадзюга быў у нас заўзятая асілка, спрадчаца любіў, а не мог. І калісьці ён мне гарэжкі прайграў. Сваёй я ніколі не піў.

Сергій па-заўважкі выпрае зліняўшы пошэльнага колеру вусы, шызыя, вытанчаныя ад часу губы і прыгаврае:

— А ішчы ў пана Дабравольскага, які песні ды казкі спісаў, парабкам быў я. Аднаго-разу ўлетку, памятаю, вазілі мы казюшню, — у восте шворан лопнуў. Дык я перадоў на спіне трымаў, пакуль шворан няяляў...

Ісцюць, робіцца жывейшымі зняўшы зроніў, быццам іскры ўспамінаў усплываюць у іх. Невольскі, жыццям, Сергій нямае па ідэі на асілка і ніколі, відаць, не быў падобным. Але трымаецца ён ішчы бабэра. Цяжар пражытых год не сгануў старога.

— Ты, Гаўрылавіч, як-бы да нас з таго свету паднявольнага жыцця прыйшоў! — жартуюць калгаснікі.

— Ды ну вас, — адмахваецца Сергій. — Штука смяіцца — розуму не трэба.

Жартаўліва адступаюць, змаўкаюць. На шырокай, перадачэрняй вуліцы з новымі за шыкетам хатамі, пабудаванымі пасля вайны, — чыста, неж па-святочнаму прыбраны.

— Ён, Галаўнёў, у свой час сапраўды гаспадар быў. Ішчы да калектывізацыі, — тлумачыць рахункавод, дастаючы з-за вуха згорнутую на запас цыгарку. — А зараз у калгасе на пенсіі...
— Гаспа-дар, — надхопілае Сергій. — Двое коней у калгас прывёў. А коні-ж былі, копі... і-і!

І пачынае расказваць пра тое, якая ў яго калісьці была гаспадарка, колькі зямлі, жытвель і роўнага набытку. Выбіўся ён з батракоў, стаў гаспадаром толькі пасля рэвалюцыі. Сям'я была вялікая: надзея адразаў на дзесяць душ.

Акрыў Сергій, зажыў, як хацелася. І хоць усім у гаспадарцы кіраваў старэйшы сын і навесцікі, ён, як бацька, адчуваў сябе галоўным у доме.

— Ну, як, Галаўнёў, — сустракаючы яго, прыглядаўся Дабравольскі. — На спачын ішчы не збіраўся?
— Не, Уладзімір Міхайлавіч, — весела прызнаваўся Сергій. — Параскатуя цяпер!

— Ну-ну, — згаджаўся Дабравольскі. — Як шкада, што песень ты ніякіх не ведаеш і не памятае.
— Песня — забавна, папос, — пахмурнеў Сергій. — А нам, мужыкам, цяпер зусім іншае ў галаве...
Павырасталі, пасівеў сыны; пападзіліся ўнукі. А Сергій усе не здаваўся. Здавалася, час ішоў міма яго, — а час-жа валіў дабы.

— На траіх-бы веку хапіла, а ты адзіны пражывуў, — пакаліваў Максімаўнук. — І ў каго ты такі ўдаўся, — дзіва дый годзе?

Жылі Галаўнёвы добра, па забавіраць суседзям. Старэйшы Сергіяў сын Васіль быў бригадзірам у калгасе, а два другія — Рыгор і Сашка — працавалі нелегальна ў чужых краях і штомесці прысылаў бацьку па пяцьдзят рублёў.

Упершыню Сергію цікава было жыць на свеце, гаспадарыць. Зрубана ў яго мяшкі вугля хата звалася раем. Грошы ўсе, якія збіраліся, Сергій употай адбіраў склаўшы ў берасіянны кўфрак і перад самай вайной, як то ведаў, закупаў у двары пад шуай. Ніхто не ведаў, дзе яны схаваны, а гэта давала старому баспрывага перавагі гаспадару.

Часам ён выходзіў на двор, да патайнага месца, гунаў нагой:

«Тут? — пытаў. — Палыга? — Тут? — адказвала некранутая, аляжаля ямяля, успыналая цёмнымі авечымі аршмакі. — Усе прае!»

Заспакоены Сергій ішоў пад паверх, да ганку, падмаўгу дубленым кім-небудзь абрынак выроўкі, зуб з грабелю, іржавы шуруп і хаваў усё гэта.

— Не, не будзе з вас гаспадароў, — лаў ён сына пі Максіму-ўнука. — Я нажываў-нажываў, а ў вас усё з рук валіцца!

Смага жыцця, дзейнасці завалодвала ім у такіх хвілінах з нейкай асаблівай сілай. Сергію здавалася, што ён зусім і не жывуў яшчэ, што жыццё восте толькі ішчы пачынаецца. У калгасе ён ужо не працаваў, а ўходжаўся дома — падмаўгаў двор ці рабіў граблі.

Тое, што рабіў сын, навесцікі, не падавала яму. Аднаго разу ён нават адкапаў сабе касу і сабраўся разам з калгаснікамі на луг.

— Кінце вы, тата, — спыніў яго Васіль. — Пайшлі-б лепш да пчола, у ішчанікі... адпачылі-б.

— Усе роўна пайду, — запярэчыў стары. — За вамі адпачнем, дзіва што!
— Ты касі, дзед, ад акраіцы, — устаў Максімаўнук, ішчы больш пакрыўдзіўшы старога. — А мы з бацькам луг будзем касіць.

Сергій змоўчаў і, зусім заняпаўшы думкам, пайшоў да пчола. За дваром у ішчаніку, ён як-бы адпачываў сэрцам у тужыўвай адзіноце і скардзіўся, сам не ведаючы каму:

— Не дабярэць, куды мяне збівіць! Ну, а ў дармадцы я ішчы не хутка падамся, пакуль рукі грабучы.

Над вечар ён адчуў сабе дрона, усё намагаўся ўстаць, ішчы на луг, — і не мог. — Памер наш дзед, тата, — адвадаўшы старога, замянкаўся Максімаўнук. — Ахладзіў, відаць, сваё.

Васіль — высокі, дужы, не ў бацьку, а хутчэй у маці, якая памерла ішчы ў дватрыццаці годзе, — адвадаў шытак з запісамі, што патрэбна ішчы зрабіць у бригадзе, занепакоены пайшоў у ішчанікі. Пасівеўшы да старога, які басонна варацаў на сенай, з палынай гарчачай пасівеў, трывожна паглядзеў на сіваю, якая стала тымчорам, барду, на сухі, бутлаваты гарыяк, што выпраў з цеснага каўчара сарочкі, і намоўголаса спытаў:

— Тата... чупе мяне?
Сергій зацята маўчаў. Павекі яго ледзь-ледзь дрыжэл; — сінаваты, падобны на сцёртыя крыжкі бабачкі-капусніцы.

— Тата, — Васіль аспірожна пакрытаў старога за пчалю.
— Чую! Чую! — нечакана прахаліўся Сергій. — Што? Па грошы прыйшоў? Ты не дохтара бацьку, а хутчэй — па душу: «Давай, маўляў, грошы!» Баішся — памру: не адішу, забуду.

— Ды што вы? Якія грошы? — збянтэжана адступіў Васіль. — Відаць, і сапраўды цяжка захварэў...
Аддыхаўшыся, Сергій кінуў на яго дзікі, поўны гарчачы позірк і са злосцю крыкнуў:

— Цзі адсюль, юда! Сам... Сам выжыву.

У раён, да балычніцы, яму здолася далака — шэсць вёрст. Сергій пабаўся, што не дойдзе, і, выбраўшы момант, калі ўсе былі ў поаі, прымаіў, залавіў маладога пеўніка і пайшоў да бабкі.

Мядзведзіха жыла за рэчкай, у Самахоўшчы, нібы ўвесь з паветра, нейкі дзвухвядарковы будынак, пакрыты белым лёгкім шыферам, выпрожаены стройнымі піластрамі. Высокая галава ваданароўнай вежы мялічыцца за гэстай зелянінай папка, што навокал будынка. Старая мураваная школа побач з гэтым домам і вежой ужо не здаецца вялікай. А некалі на фоне аднаваконых замшаных хаг яна стала велізарным гмахам. Цяпер Хальч, калі глядзіш з-за ракі, можна прыняць за горад.

— А ці ведаеце, — пачынае Рыгор Ігнатавіч, — што пабудавачы гэты калгасны Дом культуры нам дапамагло наша старасеікае рамяцтва. Хальчане, як валома, раней здабывалі сабе капейку так: рэзалі лясавыя дубы, пчалі конькі, валілі іх на рынак. Лазы гэтай у нас па берагах столькі, што з вудачкай да рэчкі не падыйшці. Вось і надумаўся я: а чаму-б не пусціць гэты лярэмы матэрыял на будаўніцтва? І будавачы-жа зможа кожны — і стары і падлетак...

Так зарадзілася думка пачыць будаўніцтва з самагу. Гэта было ішчы даўно да таго, як Нікіта Сергеевіч Хрушчов звярнуў увагу будаўніцтва на гэты выдатны эканомны і выгядны від будаўнічага матэрыялу. Для пачатку бригадзір паспрабаваў будавачы ў калгасе тыпавы самавыявы хлявы. Вопыт паказав, удаўся. Тады прышла ідэя самому спраектаваць Палац культуры.

Будаўніцтва ішло адначасова з уборкай ураджаю, у самы прыпар, даўшы, казалі, што яна ведае зелье ад любой хворобы і лечыць не горш за балычнічных дактароў.

Нечакана бабка сустрэла Сергія на вяселлі і доўга аднекавалася.
— Няма ад старасці ніякага зелья.
«Эх, даў я зевака, — з прырасцю думаў Сергій. — Трэба было старую куру ёй. Бабка, відаць, спрытлая: баць — адбрахваецца!»

Нарэшце Мядзведзіха палагадзіла. Дужая, лаяная, яна дастала з-пад страхі ў сенах нейкія зякі, сагулася ў тры пагісілі і пачала таўчы іх у ступе. Потым прыглытаным голасам спытала:
— У бога веруеш?
— А што? — недарэчы пацікавіўся Сергій, бо ён і сам не ведаў, як ставіцца да бога.
— Есць, каторыя не прызнаюць бога, дык тым я з намаўленнем даю, а веруючы — са святой малітвай.
— Давай з намаўленнем, — падумаўшы, вырашыў Сергій. — Малітву я сам умею.
Мядзведзіха паставіла яго тварам на ўсход сонца і пачала намаўляць:
— На моры, на акіяне, на востраве Буане зален дуб стаіць. Над тым дубам райваўны куст. У куце — гняздо. У гнязде жыва ішчы Шкурупеня тысячы год жыць...
Затаўшы дых, Сергій усладжуваецца ў глудзі, казачна страшныя словы. А Мядзведзіха, перадыхнуўшы, абізвае сінічы, морныя губы, замармтавала ішчы больш глаха:
— Зіяя Шкурупеня, склікай сваіх служак і нячысцікаў розных: дамавікоў, палевікоў, лесуноў, баравых, курганіных, падураніных, калодных, пакалодных, баяных, поўбых, жоўтых, жоўтых, рудых, поўрудых, паджарых, перапаласых. Як ударыць на вядзізень востры зван — выхадзі, хвороба, вон! Выбі, зіяя Шкурупеня, са служкамі сваімі, у раба божага... Як зваць ішо? — шэптама спытала бабка.
— Кандратам, — гэта-ж паштама шэптама схлаўціў Сергій ні то з блазненства якога, ні то чаго спалохнуўся і ў той-жа час шкадучы, што, уздушы гатае імя, паслабій сілу чараў, не вычуняе, калі, чаго добрага, намаўленне і сапраўды падазейнічае.
— У раба божага Кандрата ўсю хвор, увесь боль з гарачага сэрца, з матугнага жывата, з кашчэй, з машчэй, з жыл, з пражыл, з усіх саставаў. Дай яму, зіяя Шкурупеня, свае дні і гады, усю тысячу год, — а сабе вазьмі яго!
Апамаўтаўшыся, Сергій згроб пеўніка, які ляжаў на лаўцы побач, і, кінуючы кляначак з таўчускай-травай, кінуючы прач.
— Шукай такога дурна, як сама, — павядаў ён. — Жыў, жыў, а розуму не нажыў. Цыфу ты, чортава варажбітка. Перачкаўшы грохі, Сергій вырашыў адравацца ў балычніцу і два ліі шукаў чаго-б знесці на гасцінец дактарам.
«Кавалак сала? Ці бараніны?»
Але прадухты былі замкнуты ў свірне, а ключы нявестка хавала нямаведма куды. Не знайшоўшы іх, Сергій з адчаю махнуў рукоў:
— А ліха на вас! Пайду з голымі рукамі, паабіцаю чаго, калі карысць будзе...
Неспадзвана а ім прачнулася прагавітасць, скупаўці, базліваецца, што дарма ўтраціцца.
Апоўдні, калі звычайна нікога не было дома, Сергій надзеў кашую шапку і ў валенках, выліяных салдацкіх штанах, у чыстай сарочцы выйшаў з вёскі на пашу, якая яла ў раённы цэнтр. На ляскаства ён прыханіў бутэльку з-пад гарэжкі.
Шэсць кілометраў да раённага гарадка Сергій прайшоў па летняй ліпенскай гарачыні старечым гусіным крокам і, дабраўшыся да балычніцы, сцімаўся не ў межу, не толькі таму, што жарокаўся, а ад новых уражаннаў. То, шадзена трыбучы і падмаваючы пыл, міма ішчаліся легкавыя і грузавыя машыны, то з-за збокаў са свістам і ровам, які, здавалася, разрываў душу, падалі і ўздалі зноў урагу востракрылыя самалёты, — і Сергій шукаў і не адраду знаходзіў іх у небе аслепленымі ад яркага сонца вачыма.

Прысеўшы на лаўку ў прыёмнай, ён неўзамакту моцна здрамаў. Губы яго вараўшыліся, вымаўлялі нешта, а на павекі ўпаа клеікая, нявычкая дрэмота, якой ён не мог ніяк перамагчы.

Прачнуўся Сергій ад таго, што нехта страхануў яго за пчалю.
— Перад ім стаў сівы, у акуларах і расхінутым халаце, доктар.
— Прыёмная апусцела.
— Ну, а ты з чым? — звыкла спытаў ён. — Алкуль? Як завучу?
— Сергіям, — адказу, выціраючыся рукавом, стары. — З хворобай я... дохтур.
— Бутэлька навошта? — злосна спахмурнеў доктар. — Пеш?
Сергій асапо і шчына пачаў скараціцца:
— Сэрца заходзіцца. Бакі пакаладла. Доктар прабеў яго ў кабінет і пакуль выслухоўваў ды выстукаў невычыйнага паціента, Сергій заўята і пакарна дыхаў, кашляў, зачочваў бакі вачэй і казаві ано і тое-ж:
— Бакі пакаладла. Зелья, дохтур...
Выціраючы рэцэпт, доктар сказаў, каб ён не апрачаўся і павяў памочніцу.
— Вы толькі паглядзіце, Ганна Дзмітраўна, — з захваленнем прапанаваў ён выслушаць Сергія і ей. — Сто год пражывае і з азахваленнем прапанаваў ён выслушаць Сергія і ей. — Сто год пражывае, а зубы ўсе, як часнок, валасы прытум. Тром парам, кажа, служыў, сёнь вайнаў прайшоў, батрачкі, гаспадаравуў, — а глядзіце ішчы які, хоць куці!
З захваленнем аглядзеўшы Сергіяна ішчы раз, ён загадаў яму аправацца.
— От сама прырада гаворыць нам, што чалавек можа жыць на зямлі намога больш, чым жыць. І восте над чым трэба прадаваць, асабліва вам, маладым!
Сергій слухаў яго і, здавалася, нічога не разумееў.
— Лякарства, дохтур, — зноў папрасіў ён, працягваючы бутэльку і моргаючы адзігалымі ад гарачыні павекамі.
Доктар павярнуўся да яго.
— Не хадзі па гарачыні, не пі ні кроплі! І год з дзесяці, а то ішчы і больш пражывеш.
Сергій вярнуўся з балычніцы памаладзельм. Апамаўтаўшыся, папрасіў Максіму, старанна, дакладна падлічыўшы, накапаць у лажку лякарства і, выпішы, адчуў сабе ішчы больш бабэраў.

Перад вясельлем ён выйшаў у гарочыч, пад вшанькі, і басонца расказваў усім пра тое, як выслухоўваў і выстукаваў яго доктар і доктарка, што казалі і якое добрае лаі лякарства. Не расказваў і не ўспамінаў адно, як хадзіў да бабкі.

— Галоў вядзачы пяць, кажа, ты ішчы пражывеш, Сергій Гаўрылавіч. — зварок прыбавіў ён. — А пад той час дахтур такое зелье выдумачы, што і ладзель жыць будзеш. У кожнага чалавека сілы жыцця не менш, чым на сто пяцьдзят год ёсць. І хутка ўсе па столькі жыць будзеш.

— Ды ну-у? — адзіліся ўсе неадверліва.
— Гэта праўда, сынікі.
— І я ў цябе ўдасе, дзед, — пахваліўся Максімаўнук. — Вось пабачыш!
— Пабачу, пабачу, — згаджаўся Сергій і трыснучым, глудаватым баском па-заўважкі зацываў песьню, што першая прыйшла на пачаць:
Ходзіць па полі дзюбчына,
Разлюбежная мая...

Паглядзеў-бы, паслухаў яго цяпер Дабравольскі. Хоць і дзівакаваты быў пая, людзей не па розуму прымаў, а па песнях ды казках, але Сергій жыве да гэтай пары, а яго даўно ўжо няма на свеце.

А прасторная вясковая вуліца спавіта вяслярным дымком, які напылае з-за рэчкі. Радасна і весела загараюцца агні ў вокнах. Іды клубы, дзе сёння ледцы і кіно, тоўніцца моладзь, і сумнаватая музыка змяняецца голасам дыктара, які чытае апошнія паведамленні.

Навострыўшы вуха, Сергій прыўніў-мнецца з месца, журмыць вочы — каб было чупаць.
«Позна, ой позна ўсё гэта», — з нечаканым болем шкадуе ён. — Усім-бы інакш прайшло маё жыццё, і нямаведма — колькі-б я ішчы пражывуў...
Пераклад з рускай мовы.

Перад вясельлем ён выйшаў у гарочыч, пад вшанькі, і басонца расказваў усім пра тое, як выслухоўваў і выстукаваў яго доктар і доктарка, што казалі і якое добрае лаі лякарства. Не расказваў і не ўспамінаў адно, як хадзіў да бабкі.

— Галоў вядзачы пяць, кажа, ты ішчы пражывеш, Сергій Гаўрылавіч. — зварок прыбавіў ён. — А пад той час дахтур такое зелье выдумачы, што і ладзель жыць будзеш. У кожнага чалавека сілы жыцця не менш, чым на сто пяцьдзят год ёсць. І хутка ўсе па столькі жыць будзеш.

— Ды ну-у? — адзіліся ўсе неадверліва.
— Гэта праўда, сынікі.
— І я ў цябе ўдасе, дзед, — пахваліўся Максімаўнук. — Вось пабачыш!
— Пабачу, пабачу, — згаджаўся Сергій і трыснучым, глудаватым баском па-заўважкі зацываў песьню, што першая прыйшла на пачаць:
Ходзіць па полі дзюбчына,
Разлюбежная мая...

Паглядзеў-бы, паслухаў яго цяпер Дабравольскі. Хоць і дзівакаваты быў пая, людзей не па розуму прымаў, а па песнях ды казках, але Сергій жыве да гэтай пары, а яго даўно ўжо няма на свеце.

А прасторная вясковая вуліца спавіта вяслярным дымком, які напылае з-за рэчкі. Радасна і весела загараюцца агні ў вокнах. Іды клубы, дзе сёння ледцы і кіно, тоўніцца моладзь, і сумнаватая музыка змяняецца голасам дыктара, які чытае апошнія паведамленні.

Навострыўшы вуха, Сергій прыўніў-мнецца з месца, журмыць вочы — каб было чупаць.
«Позна, ой позна ўсё гэта», — з нечаканым болем шкадуе ён. — Усім-бы інакш прайшло маё жыццё, і нямаведма — колькі-б я ішчы пражывуў...
Пераклад з рускай мовы.

Перад вясельлем ён выйшаў у гарочыч, пад вшанькі, і басонца расказваў усім пра тое, як выслухоўваў і выстукаваў яго доктар і доктарка, што казалі і якое добрае лаі лякарства. Не расказваў і не ўспамінаў адно, як хадзіў да бабкі.

— Галоў вядзачы пяць, кажа, ты ішчы пражывеш, Сергій Гаўрылавіч. — зварок прыбавіў ён. — А пад той час дахтур такое зелье выдумачы, што і ладзель жыць будзеш. У кожнага чалавека сілы жыцця не менш, чым на сто пяцьдзят год ёсць. І хутка ўсе па столькі жыць будзеш.

— Ды ну-у? — адзіліся ўсе неадверліва.
— Гэта праўда, сынікі.
— І я ў цябе ўдасе, дзед, — пахваліўся Максімаўнук. — Вось пабачыш!
— Пабачу, пабачу, — згаджаўся Сергій і трыснучым, глудаватым баском па-заўважкі зацываў песьню, што першая прыйшла на пачаць:
Ходзіць па полі дзюбчына,
Разлюбежная мая...

Паглядзеў-бы, паслухаў яго цяпер Дабравольскі. Хоць і дзівакаваты быў пая, людзей не па розуму прымаў, а па песнях ды казках, але Сергій жыве да гэтай пары, а яго даўно ўжо няма на свеце.

А прасторная вясковая вуліца спавіта вяслярным дымком, які напылае з-за рэчкі. Радасна і весела загараюцца агні ў вокнах. Іды клубы, дзе сёння ледцы і кіно, тоўніцца моладзь, і сумнаватая музыка змяняецца голасам дыктара, які чытае апошнія паведамленні.

Навострыўшы вуха, Сергій прыўніў-мнецца з месца, журмыць вочы — каб было чупаць.
«Позна, ой позна ўсё гэта», — з нечаканым болем шкадуе ён. — Усім-бы інакш прайшло маё жыццё, і нямаведма — колькі-б я ішчы пражывуў...
Пераклад з рускай мовы.

Перад вясельлем ён выйшаў у гарочыч, пад вшанькі, і басонца расказваў усім пра тое, як выслухоўваў і выстукаваў яго доктар і доктарка, што казалі і якое добрае лаі лякарства. Не расказваў і не ўспамінаў адно, як хадзіў да бабкі.

— Галоў вядзачы пяць, кажа, ты ішчы пражывеш, Сергій Гаўрылавіч. — зварок прыбавіў ё